

Max Euwe's Beste Partijen

Jan Timman

Max Euwe's Beste Partijen
Wereldkampioen schaken 1935-1937

New In Chess 2023

Inhoud

Uitleg van symbolen	6
Inleiding	7
Hoofdstuk 1 De jaren twintig.....	13
Hoofdstuk 2 Wereldkampioen.....	77
Hoofdstuk 3 Onttroning.....	173
Hoofdstuk 4 Na de oorlog.....	233
Openingsindex	300
Namenindex	301
Bibliografie	304

Inleiding

Al jaren geleden had ik het plan opgevat om een boek over Euwes beste partijen te schrijven. Er waren verschillende drijfveren; allereerst wilde ik een eerbetoon brengen aan de enige wereldkampioen die Nederland ooit heeft voortgebracht. Daarbij kwam dat er geen representatieve partijenverzameling van hem bestond. *From My Games* uit 1938 bevat 70 partijen uit de periode 1920-1937. *Schaakpartijen van Dr M. Euwe*, dat het jaar daarop verscheen, is de Nederlandse versie van het boek, waaraan vijf partijen uit 1938 en 1939 zijn toegevoegd door de vertaler, Lodewijk Prins. Dit was het boek dat ik in mijn prille jaren in Delft onder ogen kreeg, mijn eerste kennismaking met Euwes partijen.

Max Euwe. Biografie van een wereldkampioen bevat 116 partijen uit zijn gehele carrière, maar een gedeelte is niet of nauwelijks becommentarieerd. De selectie is niet representatief voor zijn beste partijen, daarvoor zitten er te veel remises en nederlagen tussen. Dan is er nog een boek dat alleen in het Nederlands is verschenen: *Keuze uit zijn beste partijen*. Het bevat een curieuze selectie van 47 partijen, waarvan een aanzienlijk deel uit de periode 1950-1953; dat waren bepaald niet Euwes beste jaren. Ik vermoed dat de samenstellers van het boek Euwes commentaren uit het bondsblad van die tijd bijeen hadden geharkt.

Er was nog een belangrijke drijfveer: nieuwsgierigheid. Hoe sterk was hij? Uiteraard kende ik de verhalen over Aljechins dronkenschap die de Rus tijdens de match in 1935 parten gespeeld zou hebben. Euwe zelf heeft dit later als onzin bestempeld; Aljechin dronk tijdens die match niet meer dan anders. En hij was gewend om successen te behalen na avonden vol alcohol. In dit verband is het goed om Wassili Smyslov te citeren. Hij merkte op: 'Nothing accidental happens in life; whatever form Alekhine was in then, a match against him could only be won by a master of the highest class. Euwe played better and rightly became champion.' Kasparov citeert Smyslov met instemming in *My Great Predecessors, Part II*. Inderdaad, Euwe was een waardig wereldkampioen.

Kasparov schrijft: "He was the first to begin preparing professionally for world championship matches." Het was niet minder dan een paradox: de topspeler die zich van zijn collega's onderscheidde doordat hij regulier werk had naast het schaken, ontpopte zich als de professional bij uitstek. Euwe was uiteraard niet alleen op openingstheoretisch gebied van exceptionele klasse. Bestudering van zijn partijen leerde mij dat hij

Het onderwerp en de auteur van dit boek begroeten elkaar tijdens de European Club Cup in Rotterdam, 1979.

zeer goed was in concrete calculatie; hij combineerde dit met een fijn positiegevoel. Daarnaast merkte ik dat hij een aanvalsspeler pur sang was. Telkens wanneer de stelling zich er maar enigszins voor leende, dirigeerde hij zijn stukken in de richting van de vijandelijke koning. Het was een genot om zulke aanvalspartijen na te spelen.

Euwe had over het algemeen een uitstekende techniek in het eindspel. Vooral wanneer de stellingskenmerken duidelijk waren, maakte hij geen fouten. Het kon echter voorkomen dat hij te aarzelend optrad, waardoor hij gewonnen eindspelen liet glippen. Voorbeelden zijn Euwe-Réti, Bad Pistyan 1922, en Euwe-Bogoljubow, Zürich 1934. Het toont Euwes wilskracht dat hij beide partijen uiteindelijk toch wist te winnen. De partij tegen Bogoljubow is in dit boek opgenomen (partij 26).

Zeker een maand heb ik gewerkt aan de selectie van Euwes beste partijen. Het is een delicaat proces, waarbij je steeds moet wegen hoe goed een partij is. Zo heb ik lang gearzeld of ik Euwes remisepartij tegen Bronstein uit Zürich 1953 moest opnemen. Dat was een hoogstaand gevecht waarin beide spelers de moeilijke stellingsproblemen succesvol trotseerden. Uiteindelijk besloot ik de partij niet op te nemen. Het was namelijk vooral Bronstein die het spel had gemaakt; Euwe had een defensieve rol in het spektakel. Vijf andere remisepartijen heb ik wel opgenomen, twee tegen Capablanca en verder tegen Fine, Botwinnik en Sosonko. In alle gevallen had Euwe zijn tegenstander op superieure wijze overspeeld om uiteindelijk in het gezicht van de haven te stranden. Daarnaast heb ik 75 winstpartijen geselecteerd die Euwe in optima forma tonen.

De indeling in hoofdstukken had ik vrij snel bepaald. In het eerste hoofdstuk zien we de 19-jarige Euwe in de jaren twintig uitgroeien van een veelbelovende jonge speler tot een kandidaat voor het wereldkampioenschap. In die periode slaagde Euwe er meermalen in om topspelers in goede stijl te verslaan en zich omhoog te werken tot een speler van het hoogste niveau. In het tweede hoofdstuk behandel ik zijn partijen vanaf 1930: de aanloop naar het wereldkampioenschap, de match zelf en zijn partijen als wereldkampioen. In een interview met Max Pam in 1975 zei Euwe: “Toen ik dertig was heb ik steeds bij mezelf gedacht: nou heb ik wel genoeg geschaakt. Ik ga mij op de wetenschap richten.” Gelukkig gingen deze gedachten niet de boventoon voeren. We mogen ook Hans Kmoch dankbaar zijn dat hij Euwe wist over te halen om de strijd met Aljechin aan te gaan. Achteraf kun je je afvragen hoe het mogelijk is dat iemand op weg naar de top wil stoppen. In de geschiedenis zie je vaker dat wereldkampioenen ermee ophouden na de hoogste troon bereikt te

hebben, zoals Fischer, Kasparov en Kramnik. Ik denk dat Euwe de stap om te stoppen nooit serieus overwogen heeft. Er sprak te veel spelvreugde uit zijn partijen. Daarbij kwam dat hij in de jaren dertig hoe langer hoe sterker werd. Het hoogtepunt was uiteraard zijn matchzege op Aljechin in 1935 met de 'Parel van Zandvoort' (zie partij 34). Het wereldkampioenschap gaf hem vervolgens vleugels. Hij scoorde constant goed in toernooien, speelde sterke partijen en schreef twee toernooien op zijn naam: Amsterdam 1936 (met Fine) en Bad Nauheim-Stuttgart-Garmisch 1937. Een relatief groot aantal partijen uit deze periode is in deze collectie opgenomen.

Het derde hoofdstuk begint met de revanchematch tegen Aljechin, waarin Euwe met een overtuigende overwinning startte. Wat zo goed begon, eindigde echter in een catastrofe. Aljechin kreeg al snel grip op de match en liet het niet meer glijpen. De onttroning kon niet uitblijven. "Voor Euwe persoonlijk was het een bittere tijd," schrijft zijn biograaf Alexander Münninghoff. Het was voor Euwe moeilijk om zich volledig te herstellen, vooral toen de oorlogsdreiging hoe langer hoe sterker werd. In 1942 liet hij echter zien dat je ook na je veertigste nog op topniveau kunt spelen. Hij versloeg Bogoljubow in een match met 6½-3½.

Het vierde hoofdstuk bevat partijen uit de periode na de Tweede Wereldoorlog. Het begon uitstekend voor Euwe. Zijn comeback in de toernooiarena, het Stauntontoernooi in Groningen 1946, was indrukwekkend. Het is zeldzaam dat iemand op 45-jarige leeftijd zo goed presteert in een lang toernooi. In de periode erna ging er echter van alles mis, met het WK-toernooi in Den Haag/Moskou in 1948 als dieptepunt. In de vijftiger jaren wist hij zich te herstellen. De ambitie was verdwenen, maar de spelvreugde niet; kwalitatief bleef Euwe uitstekend spelen. Uit de laatste twee partijen van het boek blijkt dat hij ook na zijn zeventigste nog ijzersterk was.

Een raadselachtig fenomeen in Euwes carrière is de blunder. Hij zei er zelf over: "During my chess career I have made quite a few oversights. In fact I have probably made more silly blunders than any other world champion." Het is mooi hoe Euwe eerst met een understatement komt om vervolgens de harde waarheid onder woorden te brengen. Inderdaad, zelfs in zijn beste jaren werden zijn toernooiresultaten negatief beïnvloed door blunders: tegen Lasker in Nottingham 1936 en – nog erger – tegen Lilienthal in Stockholm 1937, waar hij een eenvoudig gewonnen lopereindspeel door een ongelukkige zet nog verloor. Het meest dramatisch was echter zijn nederlaag tegen Smyslov in Den Haag 1948.

Inderdaad, Euwe zou ongetwijfeld de schoonheidsprijs hebben gewonnen wanneer hij zijn aanval in stijl had afgerond. De partij zou ook een pronkstuk in deze collectie zijn geweest.

Het was wrang dat Euwe vijf jaar later in Zürich de grote Rus opnieuw liet ontsnappen door een blunder in gewonnen stelling. Met zijn overwinning op Geller (zie partij 71) zou hij dan op 3 uit 3 zijn gekomen. Zou Smyslov het toernooi dan ook gewonnen hebben? Waarschijnlijk wel; hij was duidelijk de sterkste speler en in zo'n lang toernooi komt dat vrijwel altijd tot uiting. En Euwe wist ook na de ongelukkige nederlaag een schitterende aanvalspartij tegen Najdorf te produceren (zie partij 73).

In dit boek heb ik me uitsluitend gericht op Euwes carrière. Voor mijn persoonlijke herinneringen aan Euwe verwijs ik naar het boek Timman's Titans. Er is echter een droom die ik hier wil memoreren, omdat deze betrekking heeft op het boek. De datering is 22 april 2022.

“In mijn droom waren Euwe en ik in gesprek. Ik had een stapel handgeschreven papieren voor me liggen en zei: ‘Dit is het begin van het partijenboek dat ik over u aan het schrijven ben, u zult er wel van gehoord hebben.’”

Na die woorden was de droom ten einde.

Jan Timman
Arnhem, mei 2023

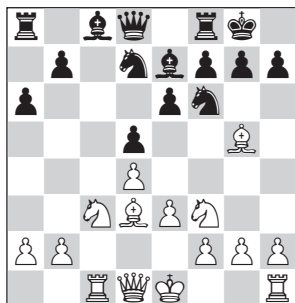
Partij 17 Orthodox Damegambiet

Paul Johner

Max Euwe

Karlsbad 1929

1.d4 ♘f6 2.c4 e6 3.♘c3 d5 4.♙g5
 ♘bd7 5.e3 ♙e7 6.♘f3 0-0 7.♖c1 c6
 8.♙d3 a6 9.cxd5 cxd5

10.♘e5

In principe is deze paarduitval te vroeg. Het was beter om eerst te rokeren, zoals Euwe had gedaan.

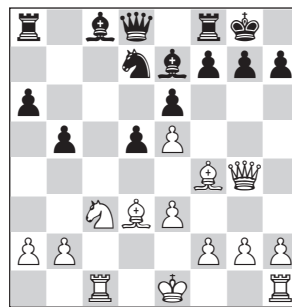
10...♘xe5 11.dxe5 ♘d7 12.♙f4 b5

Euwe volgt in het voetspoor van Bogoljubow. Onder deze omstandigheden was het echter onnodig om de dameloper te fianchetteren.

Na 12...♖b6 had zwart goede kansen op gelijk spel gehad, bijvoorbeeld 13.♖b1 f5 14.exf6 ♘xf6 15.0-0 ♙d7 en zwart heeft zijn ontwikkeling op bevredigende wijze voltooid.

13.♖g4

Via 13.0-0 had wit in de banen van Euwe-Bogoljubow kunnen komen. De tekstzet is onder deze omstandigheden minder sterk, omdat de zwarte loper nog op c8 staat.

13...f5!

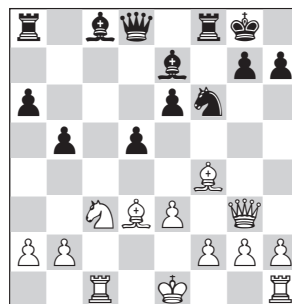
Een adequate reactie. Zwart had ook eerst met 13...b4 het paard kunnen verjagen, maar de tekstzet is nauwkeuriger.

14.exf6

In het toernooiboek voorziet Alfred Brinckmann deze zet van een '?' en hij geeft 14.♖h3 als sterker aan. Dat is echter geenszins een verbetering. Na 14...♘c5 15.♙b1 g5 16.♙g3 ♙d7 heeft zwart groot voordeel.

14...♘xf6 15.♖g3

Een ongelukkig veld voor de dame. Juist was het bescheiden 15.♖d1. Zwart heeft dan nauwelijks problemen, maar na 15...♙d6 16.0-0 ♙xf4 17.exf4 ♙b7 18.♖e1 heeft wit wel enig positievoordeel.

15...e5!

Een scherp berekende opstoot.

16.♙xe5

De enige zet om materiaalverlies te voorkomen was 16. ♖g5, hoe onaantrekkelijk de zet ook is. Wit wordt volledig teruggedrongen: 16... e4 17. ♖e2 b4 18. ♗d1 en nu heeft zwart verschillende veelbelovende mogelijkheden. Ik geef er twee:

A) 18... ♗h5 (dezelfde combinatie als in de partij) 19. ♖xe7 ♗xg3 20. ♖xd8 ♗xe2 21. ♜c5 (ook 21. ♖xe2 ♖g4+ 22. ♖e1 ♜axd8 is duidelijk beter voor zwart) 21... ♜xd8 22. ♖xe2 ♖d7 met groot voordeel voor zwart. Hij gaat zijn loper naar b5 brengen – het witte paard heeft geen velden;

B) 18... a5 19. ♖f4 ♗d7 20. ♖c7 ♜e8 21. 0-0 ♖a6 en ook hier is wit in grote moeilijkheden. Steeds heeft hij te kampen met de slechte stelling van zijn paard. Zou dan 18. ♗a4 beter zijn geweest? Ook dan krijgt zwart de stelling stevig onder controle: 18... ♖d7 19. ♗c5 ♜c8 20. ♗b3 ♜xc1+ 21. ♗xc1 ♗h5 en het ziet er somber uit voor wit.

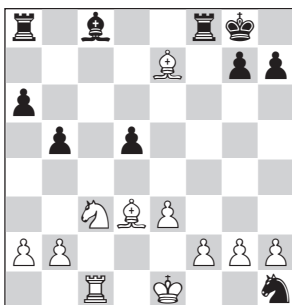
16... ♗h5

De eerste pointe van de vorige zet; de witte dame heeft geen velden.

17. ♖c7

De enige kans.

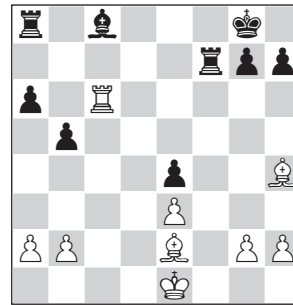
17... ♗xg3 18. ♖xd8 ♗xh1 19. ♖xe7

19... ♗xf2!

De eigenlijke pointe van de 15e zet. Zwart blijft uiteindelijk een kwaliteit voor.

20. ♖e2 ♜f7 21. ♖h4 ♗e4 22. ♗xe4 dx4 23. ♜c6

Hoewel zwart een volle kwaliteit voor staat, is zijn technische taak bepaald niet eenvoudig. Voorlopig is het witte loperpaar een geduchte kracht om rekening mee te houden.

23... ♖b7 24. ♜d6 ♜c7

Op zich is het een goed idee om de c-lijn te bezetten, maar onder deze omstandigheden kan zwart zijn toren er niet handhaven. Nauwkeuriger was 24... h6 om pas na 25. ♖g4 ♖h8 26. ♖e6 naar 26... ♜c7 te grijpen.

25. ♖g4 ♖h8 26. ♖g3 ♜e7 27. ♖h4 ♜e8 28. ♖h5

Hierna verliest wit volledig de controle over de stelling. Betere reddingskansen bood 28. ♖e6, waarna de zwarte torens nog niet actief kunnen worden. Zwart reageert dan het beste met 28... h6 om een luchtveld voor de koning te creëren. Vervolgens zal hij er in

slagen om langzaam vorderingen te maken.

**28...♖e5 29.♙f7 ♜f8 30.g4 ♙c8
31.h3 h6 32.♙d5**

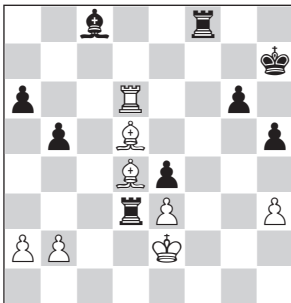
32...h5

Euwe kiest voor het openbreken van de stelling om zijn loper verder te activeren. Een alternatieve winstweg was 32...♞e8 om een inval van de andere toren op f3 voor te bereiden.

33.g5

Ook na 33.gxh5 ♙xh3 34.h6 g6!
35.♞f6 ♜d8 is wit verloren.

**33...g6 34.♙g3 ♜xg5 35.♙f4 ♞g1+
36.♙f2 ♜d1 37.♙e2 ♜d3 38.♙e5+
♙h7 39.♙d4**

39...♞xd4

Het eenvoudigst. Euwe geeft de kwaliteit terug om het hinderlijke loperpaar uit te schakelen, waarna

zijn overwicht op de koningsvleugel beslist.

Ook 39...♙f5 was overtuigend genoeg; veld c8 wordt voor de toren vrijgemaakt.

**40.exd4 ♙xh3 41.♙xe4 ♙f5
42.♙xf5 ♞xf5 43.♞xa6 h4 44.♞a3
g5 45.♞f3 ♙g6 46.♞d3 g4 47.d5
h3 48.d6 h2 49.♞d1 g3 50.d7 ♞f8
51.♞f1 ♞xf1 52.d8♚ h1♚ 53.♚g8+
♙h5 54.♚e8+ ♙g4 55.♚d7+ ♞f5
56.♚d4+ ♙h3 57.♚h8+ ♙g2**
En opgegeven.

In de negende ronde van het toernooi in Karlsbad speelde Euwe voor de derde maal tegen Capablanca. In Londen 1922 had hij van hem verloren, in Bad Kissingen een jaar eerder was hij op miraculeuze wijze met remise ontsnapt.

In Karlsbad leek het Euwe te gaan lukken om de grote Cubaan te verslaan. Uiteraard zou dat een enorme boost aan zijn zelfvertrouwen hebben gegeven. Ook zou hij Capablanca zijn voorbijgestreefd in het klassement: Euwe stond namelijk met 5 punten een half punt achter. Natuurlijk was de uiteindelijke remise in schaaktechnisch opzicht eveneens een ernstige teleurstelling, want Euwe had de gehele partij voortreffelijk gespeeld. Nervositeit moet hem parten hebben gespeeld. Het zou nog negen jaar duren voordat Euwe de Cubaan wist te verslaan!

Partij 18 Nimzo-Indisch

Max Euwe

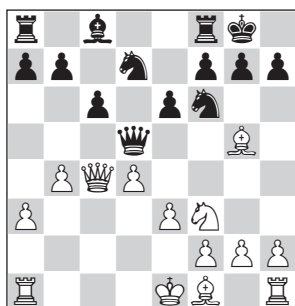
Jose Raul Capablanca

Karlsbad 1929

1.d4 ♘f6 2.c4 e6 3.♗c3 ♖b4 4.♙c2 d5 5.a3 ♗xc3+ 6.♙xc3 dxc4 7.♙xc4 0-0 8.♗g5 c6

Een passieve voortzetting. Tegenwoordig wordt hier 8...b6 gespeeld met goede kansen op gelijk spel.

9.♗f3 ♘bd7 10.e3 ♙a5+ 11.b4 ♙d5

12.♙c2!

Sterk gespeeld. Wit houdt de dames op het bord en gaat zijn koningsloper met tempowinst ontwikkelen.

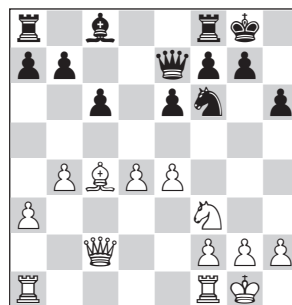
12...h6 13.♗c4 ♙d6 14.♗xf6

Na deze ruil brokkelt het grootste gedeelte van wits voordeel af. Het lag voor de hand om opnieuw een tempo te winnen met 14.♗f4, "een veelbelovend alternatief", zoals Euwe het noemt. Na 14...♙e7 15.0-0 b6 (op 15...♗h5 is 16.♗e5! zeer sterk) 16.e4 ♗b7 17.♙fe1 of 17.♗d3 heeft wit groot overwicht.

Ook 14.♗h4 komt in aanmerking.

Op 14...a5 is 15.e4! onaangenaam voor zwart.

14...♗xf6 15.e4 ♙e7 16.0-0

16...a5

Euwe geeft deze zet een '!' en merkt op dat hij "van essentieel belang" is. Het openen van de a-lijn is inderdaad strategisch verantwoord, maar de computer heeft een lichte voorkeur voor het alternatief 16...b6 om de dameloper te fianchetteren. Het is voor wit lastig om op enig voordeel te wijzen. Waarschijnlijk is 17.♗e5 ♗b7 18.f3 de beste optie, maar dan heeft zwart het neutraliserende 18...♗d7.

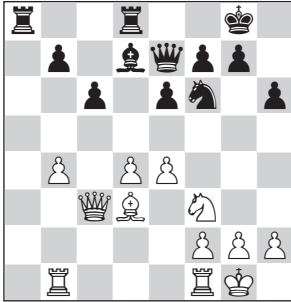
17.♙ab1 axb4 18.axb4 ♗d7 19.♗d3 ♙fd8

Achteraf vond Capablanca 19...♙a3 sterker om de torens op de a-lijn te verdubbelen. Het is echter de vraag of dit zinvol is. Er kan volgen 20.♗e5 ♙fa8 21.♙fd1 ♗e8 22.h3 ♙a2 23.♙c3 ♙8a3 24.♙b3 en wit is in het voordeel; hij heeft zijn overwicht in het centrum behouden.

20.♙c3

Euwe legt uit dat hij deze zet deed om de zwarte toren van a3 te houden. De computer heeft echter een lichte voorkeur voor 20.♙fc1. Na 20...♙a3 zal het spel zich als volgt ontwikkelen: 21.♗e5 ♗e8 22.♗c4 ♙a7 23.e5 ♗d5 24.♗d6 met

duidelijk voordeel voor wit. Hij heeft een machtig paard op d6.

20...♖e8!

Scherp gezien van Capablanca. In zulke stellingen trekt zwart vaak zijn loper naar e8 terug om druk op de witte d-pion uit te oefenen. Capablanca trekt zijn paard terug om het via d6 of c7 naar b5 te dirigeren. Daarbij vindt zwart het niet erg wanneer wit hem een dubbelpion bezorgt door op b5 te ruilen, want dan wordt zijn loper sterk.

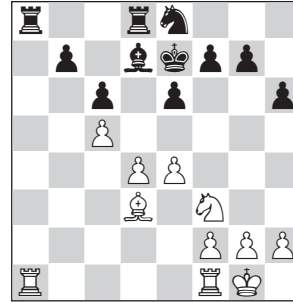
21. ♖c5 ♜f8 22. ♜a1 ♖xc5

Met 22...♖c7 had zwart eveneens gelijk spel kunnen bereiken. Het lijkt alsof wit door 23. ♜xa8 ♜xa8 24. ♖b6 ongestoord op pionwinst uit kan gaan, maar het resultaat valt tegen. Na 24...♙e8 25. ♖xb7 ♜a3 26. ♜d1 ♖b5 heeft zwart voldoende compensatie voor de pion.

23. bxc5 ♜e7

De meest nauwkeurige zet was 23...♖c7 om het paard naar b5 te kunnen brengen. Na 24. ♜fb1 ♜xa1 25. ♜xa1 ♙e8 26. ♜b1 ♖b5 krijgen we het scenario dat ik in mijn commentaar op zwarts 20e zet had geschetst; zwart hoeft de ruil op b5

geenszins te vrezen, aangezien zijn loper een sterk veld op c6 krijgt.

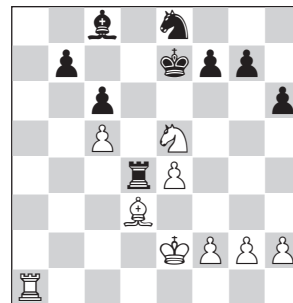
24. ♜fb1!

Dwingt zwart om op a1 te ruilen en daardoor de controle over de a-lijn aan wit te laten.

24...♜xa1 25. ♜xa1 ♙c8 26. ♜f1 e5

Een bevrijdingspoging die door Tartakower in het toernooiboek scherp wordt veroordeeld. Het is echter wel de eerste zet van de computer. Nimzowitsch's aanbeveling 26...♖c7 is evenmin slecht, maar op 27. ♜e2 zal zwart toch tot 27...e5 moeten besluiten. Na 28. ♖xe5 ♖e6 29. ♖f3 ♖xd4+ 30. ♖xd4 ♜xd4 heeft wit 31. ♜d2! om de koning naar c3 te brengen. Wit is in het voordeel, maar zwart kan zich waarschijnlijk net handhaven.

27. ♖xe5 ♜xd4 28. ♜e2

28...f6

Het scherpe 28...f5! was zwarts beste verdediging. De pointe blijkt na 29.exf5 ♖d5 : Zwart wint de pion terug. Met 30.♗g6+ ♕d8 31.g4 ♜xc5 32.f3 kan wit overwicht behouden, maar waarschijnlijk is het onvoldoende voor de winst.

Ook 28...♜b4, om de toren te activeren, kwam in aanmerking; na 29.♕d2 ♜b2+ 30.♕e3 ♗f6 31.h3 houdt wit stellingsoverwicht.

29.♗c4 ♜d8

Iets nauwkeuriger was 29...♗c7 om pas op 30.♗b6 de toren terug te trekken met 30...♜d8 . Na 31.♜a7 komt het spel in de banen van de partij.

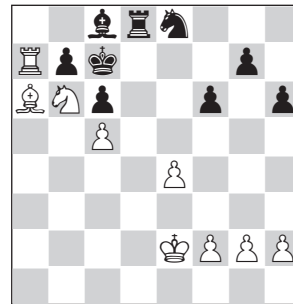
30.♜a7

Een interessant alternatief was 30.f4 met de bedoeling om zwart na 30...♗c7 door 31.f5! in te snoeren. Wit heeft hier goede winstkansen.

30...♕d7

Capablanca brengt zijn koning naar de bedreigde vleugel, maar dit plan wordt door Euwe op sublieme wijze weerlegd. Absoluut noodzakelijk was 30...♗c7. De bedoeling van deze paardzet is om de b-pion op te geven om vervolgens tegenspel te creëren. Na 31.♗b6 ♗e6 32.♗xc8+ ♜xc8 33.♜xb7+ ziet het er somber uit voor zwart, maar hij heeft 33...♕d8! 34.♕c4 ♗xc5 35.♜xg7 ♗xe4 en ondanks de actieve stelling van zijn toren en de betere structuur is het niet duidelijk hoe groot wits winstkansen zijn. Op 36.♜h7 volgt 36...♜b8 en zwart dreigt met zijn toren binnen te vallen.

31.♗b6+ ♕c7 32.♕a6!

Deze diagramstelling is een van mijn oudste schaakherinneringen. De samengebalde stukken op de damevleugel vond ik fascinerend. Mijn kennis was onvoldoende om me te realiseren dat de tekstzet in feite de beslissende klap is. Verder is het interessant dat de partij juist hier werd afgebroken. Capablanca moest een zet afgeven; hij stond voor een lastige keuze.

32...♗d6

Een ingenieuze reddingspoging die evenwel onvoldoende is. De pointe van wits laatste zet blijkt na 32...♕b8 33.♗xc8 bxa6 34.♗e7! en wit wikkelt af naar een gewonnen paardeindspel.

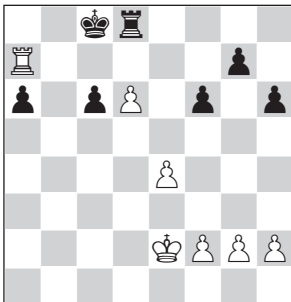
In het toernooiboek geeft Tartakower 32...♜d4 aan als de beste verdediging. In zijn algemeenheid is actief tegenspel in gedrukte stelling aanbevelenswaardig, maar hier had het zwart niet geholpen. Wit kan als volgt reageren:

A) Het inslaan met 33.♗xc8 wordt door Euwe aangegeven, en zijn variant wordt met instemming door Kasparov geciteerd. Zwart krijgt nu goede remisekansen door

eenvoudig terug te slaan: 33...♙xc8!
(en niet 33...♖xe4+ wegens 34.♙d3
♖a4 35.♙c4! en wint, aldus Euwe)
34.♙xb7+. Het probleem voor wit
is dat hij de b-pion wint, maar
het initiatief verliest. Na 34...♙d7
35.♙a6+ ♘c7 36.♙d3 ♖b4
heeft zwart actief spel en enige
compensatie voor de pion;

B) 33.♙e3! is de juiste zet die een
verborgen pointe heeft. Zwart kan
nu met 33...♖b4 de b-pion indirect
dekken, maar dan verandert wit
van plan: 34.♖a8 ♙d7 35.♙d3. Wit
heeft de belegering van de b-pion
opgegeven en confronteert zwart
met andere problemen: de slechte
coördinatie van zwarts stukken.
Het machtige paard op b6 speelt
hierbij een hoofdrol. Een nader
onderzoek leert ook dat de zwarte
toren ingesloten dreigt te worden.
Er kan verder volgen 35...g5 36.♙e2
♖b3+ 37.♙d2 ♖b2+ 38.♙d3 ♖b3+
39.♙c2 ♖b4 40.♙d3 en de zwarte
toren is ingesloten. Hij zal een
kwaliteit moeten geven door op
b6 te slaan; wit heeft dan een
technische winststelling in handen.

33.♙xc8 ♙xc8 34.cxd6 bxa6

35.♖c7+!

Een nauwkeurig tussenschaak;
de zwarte koning wordt naar een
slechter veld gedwongen.

35...♙b8 36.♖xc6 ♙b7 37.♖c7+ ♙b6
38.♖xg7 ♖xd6 39.♖g6

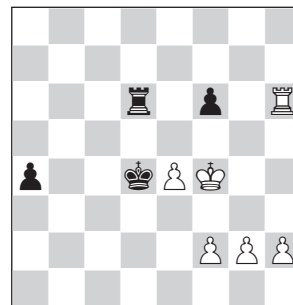
Wit heeft de tijd om een tweede
pion op te halen; de zwarte a-pion
is nog niet gevaarlijk.

39...♙c5 40.♖xh6 ♙d4 41.♙f3 a5
42.♙f4

Op zich is er niets mis met deze zet,
maar zwart moet in het vervolg wel
nauwkeurig spelen. Wit had twee
alternatieve winstwegen. Allereerst
42.♖h8 ♖a6 43.h4 met de bedoeling
om een pionrace aan te gaan. Na
43...a4 44.h5 a3 45.h6 a2 geeft wit
eerst schaak: 46.♖d8+ ♙c4 en dan
volgt 47.h7 a1♚ 48.h8♚. Hoewel
hij aan zet is, zijn er absoluut geen
reddingskansen voor zwart.

Ook 42.g4 voldeed, want op 42...
a4 is 43.e5! de genadeklap. Na
43...♙xe5 44.♖h5+ ♙e6 45.♖a5
♖d3+ 46.♙e4 ♖h3 47.f4 is de
technische fase eenvoudig.

42...a4

43.♖h5

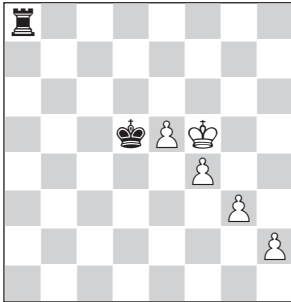
Ontzettend jammer! De winst
lag voor het grijpen. Met 43.♖h3
had wit de vijandelijke a-pion

effectief kunnen stoppen. Er kan volgen 43...♖a6 44.♖a3 ♘c4 45.h4 ♘b4 46.♖a1 a3 47.h5 en de witte pionnenovermacht brengt de beslissing.

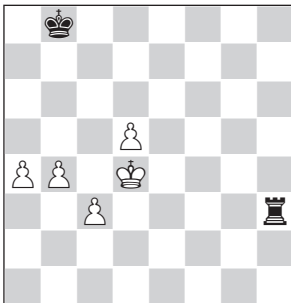
43...♖a6 44.♖d5+ ♘c3 45.♖d1 a3 46.♘f5 a2

Zwart is net op tijd.

47.f4 a1♖ 48.♖xa1 ♖xa1 49.♘xf6 ♖a6+ 50.♘f5 ♘d4 51.e5 ♘d5 52.g3 ♖a8 53.♘f6 ♖a6+ 54.♘f5 ♖a8

Ook deze diagramstelling - waarin de partij remise werd gegeven - fascineerde me. De falanx van witte pionnen is even sterk als de zwarte toren, vooral doordat ze niet ver genoeg opgerukt zijn. Later kreeg ik zelf een stelling met hetzelfde materiaal die ik in mijn voordeel wist te beslissen:

Timman-Deze, Sombor 1974, stelling na 67...♖xh3

Er volgde 68.c4 ♘c7 69.♘c5 ♖h8 70.b5 en nu maakte Deze de beslissende fout. Met 70...♘b7 had hij remise kunnen houden, maar hij speelde 70...♖c8? waarna wit won door 71.b6+ ♘b8 72.♘b5 ♖h8 73.a5 ♖h1 74.a6 ♖b1+ 75.♘c6 ♖a1 76.d6 1-0.

Sir George Alan Thomas was, naast schaker, ook een voortreffelijke tennisser en badmintonspeler. In die laatste sport blonk hij zelfs het meeste uit. Terwijl hij tweemaal het Engels schaakkampioenschap won, haalde hij 21 titels in badminton. In 1934 was Thomas medeoprichter van de International Badminton Federation.

Als schaker mocht hij ook bepaald niet onderschat worden. In Hastings 1934/35 won hij samen met Euwe, voor Capablanca en Botwinnik, die hij beiden versloeg. Je kunt je voorstellen hoe fris en fit hij in Hastings achter het bord zat om 9 uur 's ochtends – want zo vroeg begonnen de partijen destijds!

Euwe speelde twaalf maal tegen Thomas; hij won negen partijen en verloor er één. Een overweldigende score.

Euwes bekendste winstpartij tegen de sportieve Engelsman is die uit Karlsbad. Niet alles is even overtuigend, maar Euwes spel maakt een krachtige indruk.

HOOFDSTUK 4

Na de oorlog

Het eerste grote toernooi na de oorlog vond in Groningen plaats: het Stauntontoernooi. Er was een zware Sovjetdelegatie van vijf spelers, aangevoerd door Botwinnik. Ook topspelers als Reshevsky, Najdorf en Szabo gaven acte de présence. In totaal waren er twintig deelnemers, en er werd gespeeld van 13 augustus tot 7 september 1946. Het werd één van Euwes beste toernooien. Van meet af aan was hij met Botwinnik verwickeld in een race om de eerste plaats. In de eerste ronde versloeg hij de jongste deelnemer, Daniel Yanofsky. De partij is vooral bekend door het briljante 28.♙c5!. Het slot zit echter anders in elkaar dan lang gedacht werd.

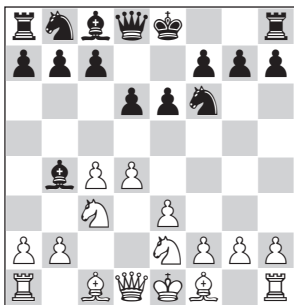
Partij 62 Nimzo-Indisch

Max Euwe

Daniel Yanofsky

Groningen 1946

**1.d4 ♘f6 2.c4 e6 3.♗c3 ♙b4 4.e3 d6
5.♗ge2**

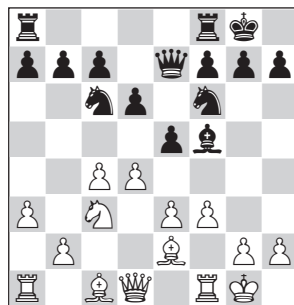
5...0-0

Het ligt vaak voor de hand om te rokeren in dit soort stellingen, maar hier is het een ernstige fout. De enige zet om tot tegenspel te komen is 5...c5 om 6.a3 met 6...♙a5 te beantwoorden. De praktijk heeft uitgewezen dat het voor wit in deze stelling niet gemakkelijk is om voordeel te krijgen.

**6.a3 ♙xc3+ 7.♗xc3 e5 8.♙e2 ♖e7
9.0-0 ♙f5 10.f3**

Een solide zet waarmee wit zijn positievoordeel bevestigt. Een alternatief was het ambitieuze 10.g4. Op 10...♙g6 heeft hij dan 11.f4 klaarliggen; zwart wordt opgerold.

10...♗c6

11.♗d5

Euwe kiest voor een directe clash in het centrum. Het alternatief 11.d5 was eveneens sterk. Na 11...♗b8 12.e4 ♙g6 13.♙e3 heeft wit een machtig ruimtevoordeel.

**11...♗xd5 12.cxd5 ♗b8 13.e4 ♙c8
14.♙e3 exd4 15.♖xd4**

Het alternatief 15. ♖xd4 was waarschijnlijk nog sterker:

A) 15...f5 16. ♖b3 fxe4 17.fxe4 (ook 17. ♖ae1 is zeer sterk) 17...♗d7 18. ♖c3 en zwart kan zich niet bevrijden;

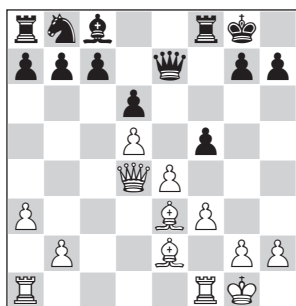
B) 15...c5 16. ♖c3 b6 17.f4 ♖xe4 (ook na 17...♖a6 18.e5 staat wit gewonnen) 18. ♖d3 ♖e3+ 19.♗h1 en wit wint in de aanval.

15...f5

Meer kansen op enig tegenspel bood 15...c5. Na 16. ♖c3 b6 heeft zwart het plan om met ...♖a6 lopers te ruilen. Wits sterkste zet is 17. ♖f4! om op de opmars e4-e5 aan te sturen. Zwart heeft het zeer moeilijk, zoals blijkt uit:

A) 17...♗d7 18. ♖ae1 a5 19. ♖g3 ♖a6 20. ♖xa6 ♖xa6 21.f4 f6 (ook 21...b5 22.e5 c4 23. ♖f2! is duidelijk beter voor wit) 22.a4 en wit heeft de strategische troeven in handen;

B) 17...♖a6 18. ♖xa6 ♗xa6 19.e5 dxe5 20. ♖xe5 f6 21. ♖g3 en wit staat gewonnen. De vrije d-pion is ijersterk.

16. ♖ac1

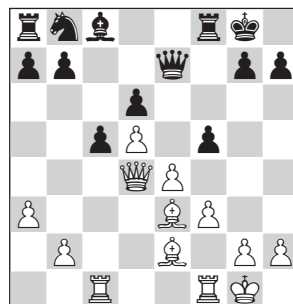
Euwe schrijft: "Wit moet nauwkeurig spelen om het verkregen positievoordeel te handhaven. Wanneer zwart na ruil op e4 zijn

paard naar veld e5 zou kunnen brengen, zou hij een volkomen bevredigende stelling krijgen.

Vandaar de tekstzet die een eventueel ♗d7 verhindert." Voor dat doel was echter 16. ♖c3! sterker.

De pointe is dat nu 16...c5 faalt op 17.e5!. Na 17...♖xe5 18. ♖xe5 dxe5 19. ♖xc5 staat wit glad gewonnen, bijvoorbeeld 19...♖e8 20. ♖b4 ♗d7 21. ♖fd1 ♗f6 22. ♖ac1 a5 23. ♖e1 en de witte stukken domineren het bord.

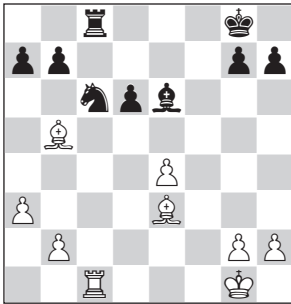
16...c5

17.dxc6

Op zich is het een goed idee om de stelling te openen wanneer je het looperpaar hebt. Met de tekstzet laat wit de tegenstander echter loskomen. Zeer sterk was 17. ♖d2; zwart heeft dan grote moeite om zijn damevleugel te ontwikkelen. Het zal hem niet lukken om het strategische plan uit te voeren dat Euwe in zijn commentaar op wits 16de zet memoreerde. Op 17...fxe4 heeft wit de tussenzet 18. ♖g5. Wanneer de zwarte dame wijkt, krijgt wit een beslissende aanval via de open f-lijn; en na 18...e3 19. ♖xe3 ♖e8 20. ♖c3 heeft wit groot, waarschijnlijk winnend voordeel.

17... ♖xc6 18. ♔a4 fxe4 19. ♔xe4
 ♔xe4 20.fxe4 ♖xf1+ 21. ♕xf1 ♕e6
 22. ♕b5 ♖c8

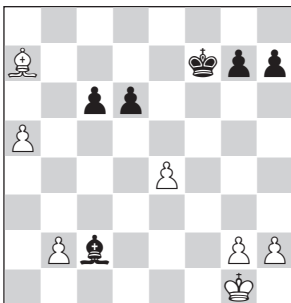

23. ♕xc6

Euwe besluit af te wikkelen naar een eindspel met ongelijke lopers waarin hij een pluspion heeft. Met dit plan zal hij succesvol zijn, maar objectief gezien was 23. ♖d1 sterker om de torens op het bord te houden. Na 23... ♖d8 24. ♕xc6 bxc6 25. ♕xa7 ♕b3 26. ♖d4 heeft wit uitstekende winstkansen.

23... ♖xc6 24. ♖xc6 bxc6 25. ♕xa7
 ♔f7 26.a4 ♕b3 27.a5 ♕c2

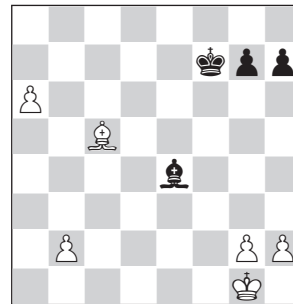
Een slordigheid die wit de gelegenheid geeft tot een elegante, studieachtige wending. Met 27... c5 of 27... ♕c4 had zwart zonder noemenswaardige problemen remise kunnen houden.

28. ♕c5!

“Een klein aardigheidje,” noemt Euwe deze fantastische zet in zijn commentaren. Ook hier bespeur je weer die bescheidenheid die Euwe zo kenmerkte. De loperzet is beroemd geworden in de schaakgeschiedenis.

28... ♕d3 29. ♕xd6 ♕xe4 30.a6 c5
 31. ♕xc5

31...h5!

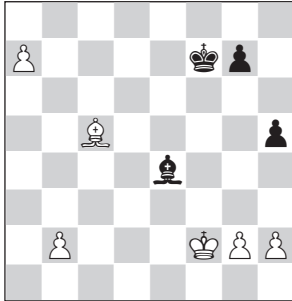
Terecht geven Euwe en Kasparov deze opstoot een '!'. Hij past in een plan waarin zwart een sluitende verdedigingslinie kan opbouwen.

32. ♔f2 ♕d3

Opnieuw een '! van Euwe en Kasparov. Inderdaad past de tekstzet in het plan om een onneembare vesting op te bouwen. Dat ziet er als volgt uit: zwart dwingt de a-pion naar a7 om vervolgens de loper naar de lange diagonaal terug te spelen, nu de verbonden vrijpionnen geblokkeerd zijn. Er was echter een prioriteit: de koning centraliseren om te verhinderen dat wit met zijn koning beslissend binnendringt. Alleen met 32... ♔e6! had zwart zich net kunnen handhaven. De

hoofdvariant gaat als volgt: 33.g4 hxg4 34.♖e3 ♘c6! (het enige veld voor de loper) 35.♖f4 ♘d7 36.♖xg4 ♘c7 37.♖f5 ♘e8! 38.♙d4 g6+ 39.♖f6 ♘b8 en wit kan niet winnen. Zwart raakt niet in zetdwang omdat zijn koning steeds een veld heeft.

33.a7 ♘e4

34.g3

Te weinig voortvarend. Met 34.g4!! had wit op studieachtige wijze kunnen winnen. Het voornaamste idee achter het pionoffer is dat wit veld f5 (voorlopig) aan de zwarte koning ontnemt. Het is van ondergeschikt belang dat wit zijn g-pion verliest, want hij behoudt zijn h-pion, die uiteindelijk voor de beslissing zal zorgen. Er kan volgen 34...hxg4 35.♖g3 ♘f3 36.♖f4 ♘e6 37.♙d4 g6 38.♖g5 ♘f7 39.b4 en het winstproces loopt verder automatisch.

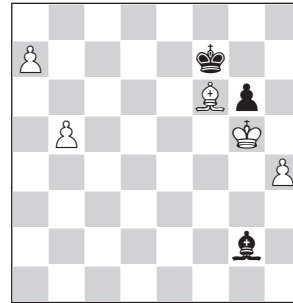
34...♖e6 35.♖e3 ♘g2

Zo veronachtzaamt Yanofsky alsnog de verdedigingslinie die hij met 35...♖f5 in stand had kunnen houden. Na 36.h3 ♘g2 37.♖d4 ♖e6 komt wit niet verder.

36.♖f4!

Doorbreekt de verdedigingslinie.

36...g6 37.g4 hxg4 38.♖xg4 ♘h1
39.♖g5 ♘f7 40.♙d4 ♘g2 41.h4
♘h1 42.b4 ♘g2 43.b5 ♘h1 44.♙f6
♘g2

45.h5!

De beslissende doorbraak waardoor de witte koning vrij baan krijgt naar de damevleugel.

45...gxh5 46.♖f5

En Yanofsky gaf op.

Ook in de tweede en derde ronde had Euwe gewonnen, en in de vierde ronde speelde hij een magnifieke partij tegen de Argentijn Carlos Guimard; hij kreeg er de tweede schoonheidsprijs voor. Dat kwam vooral door het fraaie 34...♘d2!. Verder was het in alle opzichten een strategische strijd die zich op beide vleugels afspeelde. Zo stond Euwe op 4 uit 4, maar ook Botwinnik had al zijn partijen gewonnen!

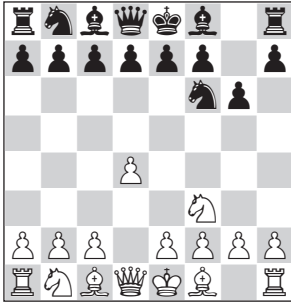
Partij 63 Konings-Indisch

Carlos Guimard

Max Euwe

Groningen 1946

1.d4 ♘f6 2.♘f3 g6

Een opmerkelijke openingskeuze: in zijn jonge jaren had Euwe vaak Konings-Indisch gespeeld, maar in 1934 was hij daarmee gestopt. Kennelijk vond hij het geen geschikte opening in de strijd tegen Aljechin. Na de oorlog pakte hij dit geliefde wapen uit zijn jeugdijaren weer op.

3.g3 b6

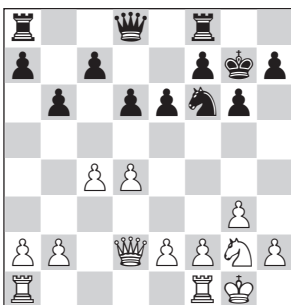
Het dubbelfianchetto, dat al voor de oorlog door Nimzowitsch en een zeer jonge Botwinnik werd gespeeld.

4.♘g2 ♘b7 5.c4 ♘g7 6.0-0 0-0 7.♗c3

De kritieke zet is 7.d5. Het is dan moeilijk voor zwart om voldoende tegenwicht in het centrum te krijgen.

7...♗e4 8.♗xe4 ♘xe4 9.♘f4 d6

10.♞d2 ♗d7 11.♘h6 e6 12.♘xg7 ♗xg7 13.♗e1 ♘xg2 14.♗xg2 ♗f6

15.d5

Een oppervlakkige zet, waarmee wit iedere kans op stellingsvoordeel laat schieten. Wit had verschillende mogelijkheden die meer perspectief boden. Botwinnik beval 15.♞c2 aan om de opmars e2-e4 voor te bereiden. Zwart kan dit doorkruisen met 15...d5!. Na 16.♞ac1 ♞c8 17.c5 c6 heeft wit geen voordeel.

Euwes aanbeveling 15.f3, met hetzelfde doel, is waarschijnlijk wits beste optie. Zwart kan op twee manieren reageren in het centrum:

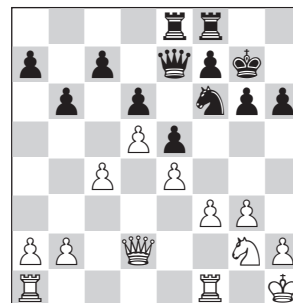
A) 15...d5 16.cxd5 exd5 17.♞fc1 of 17.♞ac1 en wit is in het voordeel; hij gaat zijn torens op de c-lijn verdubbelen;

B) 15...c5 16.e4 b5 17.dxc5 (na 17.cxb5 ♞b6 zou zwart geen problemen hebben) 17...dxc5 18.♞ad1 en wit heeft een licht overwicht.

15...e5!

De juiste reactie. Zwart sluit het centrum af en bereidt spel op de koningsvleugel voor.

16.f3 ♞e7 17.e4 ♞ae8 18.♙h1 h6

19.b4

Euwe schrijft: “Deze zet, gedaan zonder zekerheid dat c4-c5 kan

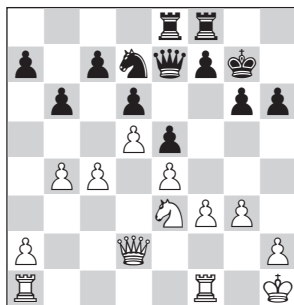
worden doorgezet, doet zich slechts als een kleine verzwakking gelden.” Een juiste observatie, maar er valt iets op af te dingen: wanneer wit erin zou slagen om met zijn a-pion naar a5 op te rukken, is er niets mis met de opstoot van de b-pion. Dit thema komt later in de partij aan de orde.

Het alternatief was 19.♘e3 met ongeveer gelijke kansen.

19...♘d7 20.g4

Een strategische fout. Wit wil kennelijk de opmars ...f7-f5 tegengaan, maar met de tekstzet verzwakt hij zijn positie op de koningsvleugel. Daarbij beperkt hij zijn eigen mogelijkheden, want de opmars f3-f4 is nu in principe van de baan. Het alternatief 20.♘e1 dat door Botwinnik werd aangegeven heeft eveneens bezwaren. Na 20...f5 21.♘d3 fxe4 22.fxe4 ♘f6 23.♖e2 ♖d7 kan de zwarte dame zowel naar h3 als naar a4 uitvallen; wit heeft het niet gemakkelijk.

De alternatieve paardzet 20.♘e3 kwam eerder in aanmerking.

analysediagram

Zwart kan dan op twee vleugels ageren:

A) 20...f5 21.exf5 gxf5 22.♖ae1 (na 22.♘g2 ♖f7 23.f4 e4 staat het ongeveer gelijk) 22...f4 23.gxf4 ♖xf4 24.♖g1+ ♘h7 25.♖c2+ ♘h8 26.♖g6 ♖f6 27.♖eg1 en het witte initiatief compenseert zijn slechtere pionnenstelling;

B) 20...♖a8 21.♖c2 a5 22.a3 ♖a7 en zwart houdt enige druk.

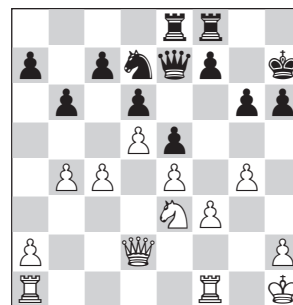
Waarschijnlijk is 20.a4 wits beste optie. Wit laat ...f7-f5 toe en zoekt tegenwicht op de damevleugel. Na 20...f5 21.exf5 ♖xf5 22.a5 zijn de kansen gelijk.

20...♘h7

Een lichte aarzeling waardoor zwart het initiatief had kunnen verliezen. Met 20...♖a8 kon hij zich verzekeren van de controle op de damevleugel; hij staat klaar voor de opmars ...a5.

21.♘e3

Wit profiteert niet. Sterker was 21.a4 met de dreiging 22.a5, waardoor wit het initiatief op de damevleugel in handen neemt. Zwart kan het beste met 21...a5 reageren. Na 22.bxa5 ♖a8 23.axb6 cxb6 24.♖a3 ♘c5 25.♖fa1 ♖d7 26.♖b4 ♖a6 zal zwart de pion uiteindelijk terugwinnen, maar op voordeel mag hij niet hopen.

21...♖a8!

Nu vindt Euwe het juiste plan.

22.♗g1 a5 23.b5

“Ook dit directe vrijgeven van het belangrijke veld c5 is niet goed,” merkt Euwe op. Het opspelen van de pion is inderdaad een strategische concessie, maar heeft wit beter? Na 23.a3 ♖a7 gaat zwart verdubbelen op de a-lijn, waarna wit uiteindelijk toch gedwongen wordt om zijn b-pion op te spelen. Wit wint dan tijd doordat zwart zijn torens zal moeten hergroeperen. Anderzijds: het zetten a2-a3 heeft veld b3 beschikbaar gemaakt voor het zwarte paard, hetgeen een strategisch nadeel betekent.

23...♣g5

Nauwkeuriger was het voor de hand liggende 23...♘c5 met een solide positievoordeel.

24.♗g3

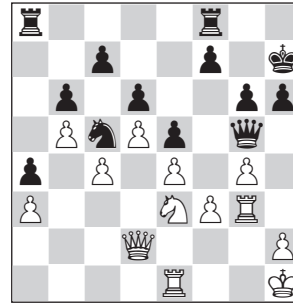
Sterker was 24.♖f2 om de zwarte dame zo snel mogelijk te verjagen. Na 24...♘c5 25.h4 ♖f4 26.♗g2 is het zwarte overwicht niet zo groot.

24...♘c5 25.♗e1 a4

Een interessante zet. Euwe wil met zijn pion naar a3 doorstoten om eventueel met zijn toren via a4 de witte stelling binnen te dringen. Het alternatief was 25...♖h8, de eerste zet van de computer.

26.a3

Guimard verhindert het zwarte plan en dat heeft dan weer het nadeel dat zwart veld b3 in handen krijgt. Het alternatief was 26.♘g2. Na 26...a3 27.h4 ♖f4 houdt zwart een licht overwicht.

26...♖h8!

Euwe begrijpt de stelling zeer goed; door zijn tweede toren naar een hoekveld te spelen, bereidt hij een offensief op de koningsvleugel voor.

27.♖e2

Een betere verdediging was 27.♖c3. Zwart heeft dan de volgende mogelijkheden om zijn stelling te versterken:

A) 27...♘g7 28.♘g2! en nu gaat 28...h5 niet goed vanwege 29.f4 en wit neemt het initiatief over;

B) 27...h5 28.h4 ♖h6 (niet 28...♖e7 vanwege 29.gxh5) 29.♘g2 of 29.g5 en zwart komt niet goed verder;

C) 27...♖ag8! 28.♘g2 h5 29.h4 ♖e7 of 29...♖d8 en zwart behoudt zijn voordeel.

27...♘g7

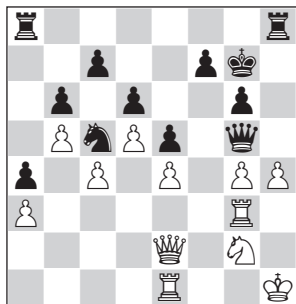
Nu is deze koningszet wel mogelijk.

28.♘g2 h5 29.h4

Hierna gaat het hard bergafwaarts. De enige verdediging was 29.♖e3. Na dameruil zal het voor zwart nog een moeilijke opgave worden om door de witte verdedigingslinie heen te breken.

29...hxg4 30.fxg4

Ook na 30.♖xg4 ♖e7 zou wit verloren staan; zwart heeft alle strategische troeven in handen.

30... ♖xh4+

Een sterk kwaliteitsoffer, waarmee zwart de h-lijn opent voor een beslissende aanval.

31. ♖xh4 ♜h8 32. ♔g2 ♚xh4 33. g5 ♜b3

Zie de commentaren op wits 23ste en 26ste zet. Het zwarte paard mengt zich met beslissende kracht in de aanval.

34. ♜g1 ♜d2!

“Een z.g. ‘epauletten-stelling,’” merkt Euwe op.

35. ♔f2 ♜xe4+ 0-1

In de vijfde ronde had Euwe een halfje afgegeven aan Najdorf, maar in de zesde ronde sloeg hij weer toe. De overwinning op Szabo is overtuigend genoeg, maar ik was wel verbaasd over de slechte voorbereiding van de Hongaar. Zonder op de hoogte te zijn van de finesses laat hij zich in op een variant waar Euwe veel ervaring mee heeft, met beide kleuren. Het gevolg: Euwe kan weer een vlotte aanvalspartij afleveren.

In deze ronde stond Botwinnik een halfje af aan Flohr, zodat de twee titanen weer op gelijke

hoogte stonden. In de volgende negen ronden wist Euwe 7 punten te scoren, zodat hij een punt voorkwam. Botwinnik haalde hem echter in na drie achtereenvolgende remises van Euwe. Toen volgde de dramatische laatste ronde. Botwinnik verloor, en op dat moment had Euwe genoeg aan remise om in ieder geval op gelijke hoogte te komen. Hij blunderde echter en verloor eveneens.

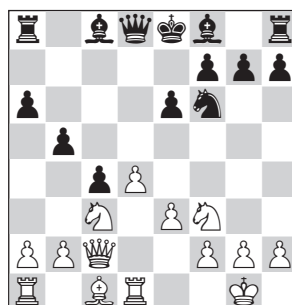
Partij 64 Aangenomen Damegambiet

Laszlo Szabo

Max Euwe

Groningen 1946

1. d4 d5 2. c4 dxc4 3. ♖f3 a6 4. e3 ♜f6 5. ♙xc4 e6 6. 0-0 c5 7. ♚e2 ♜c6 8. ♜d1 b5 9. ♙b3 c4 10. ♙c2 ♜b4 11. ♜c3 ♜xc2 12. ♚xc2

12... ♙b7

Opmerkelijk. Met 12... ♜d5 was Euwe succesvol tegen Keres (zie partij 58). Kennelijk had analyse nadien hem er van overtuigd dat de tekstzet toch betrouwbaarder was. Beide zetten zijn ongeveer even goed.

13. e4